

тощо. Відповідне, вкрай негативне явище, зазвичай пов'язують із поняттям «колабораціонізм».

Сьогодні, в умовах війни та часткової окупації України, починається наукове, осмислення поняття колабораціонізму, зокрема у теоретико-правовій площині. З урахування сучасних реалій формулюється не тільки зміст поняття, але й визначаються ознаки та види колабораціонізму, робляться перші спроби встановити межі юридичної відповідальності колаборантів, що проводять свою діяльність на тимчасово окупованих територіях України.

З огляду на це, проблематика злочинної співпраці та інших форм взаємодії громадян України, які проживають на захопленій території, із російським окупантом потребує подальшого належного наукового, зокрема, юридичного, аналізу. Значущість дослідження проблеми вживання поняття «колабораціонізм» у контексті сучасної війни зумовлюється формуванням якісної правової основи реагування на колабораціоністську діяльність з метою забезпечення національної безпеки України.

1. Аналіз Закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)" (№2108-IX). // <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3430808-zakon-pro-kriminalnu-vidpovidalnist-za-kolaboracionizm-nabuv-cinnosti.html>

2. Боляновський А. Українські військові формування в збройних силах Німеччини (1939–1945). Львів, 2003. 686 с.

3. Шайкан В. Колабораціонізм на території рейхскомісаріату "Україна" та військової зони в період Другої світової війни : автореф. дис... д-ра іст. наук № 07.00.01 / В.О. Шайкан. - Донецьк : Донец. нац. ун-т, 2006. - 40 с.

4. Дерейко І. Колабораціонізм, поняття. Енциклопедія історії України: Т. 4. Київ. 2007. 528 с.

5. Закон України № 2108-IX. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність // <http://www.golos.com.ua/article/357225>

6. Вронська Т. Феномен «пособництва»: до проблеми кваліфікації співпраці цивільного населення з окупантами у перший період Великої Вітчизняної війни. Сторінки воєнної історії України: Зб. наук. статей / НАН України, Ін-т історії України. Київ. 2008. Вип. 11. С. 88–97.

УДК 343.322.2

DOI: 10.31733/17-03-2023-71-72

Юрій КОВНИЙ

адвокат,

кандидат економічних наук

ПРОТИДІЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ РОМІВ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Політика інтеграції була визначена державною метою протягом останніх 50 років або більше, принаймні в ліберальних демократіях. Проте є певні групи проблеми інтеграції яких не вирішені десятиліттями, і це перш за все роми. Вказане зумовлене тим, що роми мають свої унікальні особливості врахування яких необхідне для реальної інтеграції їх у суспільство. Політика мультикультуралізму повинна передбачати гнучкість, якраз щодо ромської національності вона є особливо необхідною.

В етнонаціональній структурі суспільства є особливі групи суб'єктів права, де правове регулювання не може повною мірою впливати на суспільну реальність. Особливо яскраво це проявляється серед представників ромської національності. Ця група осіб характеризується відсутністю власної держави та поширена у всіх державах світу. Її характерними рисами соціального устрою є великі сім'ї, ранні шлюби, велика кількість дітей, колективний спосіб життя, цінування власних традицій та соціальних порядків, кочовий спосіб життя.

Вказане особливо дискримінує ромів в сучасному суспільстві, тому що в Європі вони виступають не просто найбільшою національною меншиною, а найбільш магранізованою, найбільш ізольованою. Зазвичай до представників ромів є негативне суспільне ставлення, страх, ущемлення та громадське нехтування. Часто можна вказати, що це народи, які «всюди і

ніде», тому що з боку ромів відбувається нівелювання публічно-правових інститутів, часто вони виступають апатричними, не мають комунікації з органами публічної влади та освітніми інституціями. Також враховуючи таке становище і відсутність реальної можливості фактичного підрахунку кількості ромів, їх кочовий і спонтанний спосіб життя слід говорити про фактичну недостовірність юридичної інформації як в Європі, так і в Україні. Так, В. Лукіяничук доводить, що «на початку XXI ст. спільнота ромів залишилася однією з найбільш дискримінованих етнічних меншин у Великій Британії» [1]

Основні принципи та пріоритети роботи Ради Європи в цій площині на нинішньому етапі викладено у Страсбурзькій декларації щодо ромів, прийнятій 20 жовтня 2010 року. Серед них – недискримінація; громадянство; права жінок і дітей; повноправна участь у житті суспільства; соціальна інтеграція; працевлаштування; охорона здоров'я; житло; інклюзивна освіта; культура; боротьба з торгівлею людьми; поліпшення доступу до правосуддя тощо. Вагомою у справі захисту ромів є Рекомендація № Rec(2008)5 (від 20 лютого 2008 року), в якій Комітет міністрів РЄ визначив параметри загальної політики щодо ромів і кочівників у Європі. Урядам держав-членів було рекомендовано вирішувати питання інтеграції ромів через прийняття комплексних всеохоплюючих національних та місцевих стратегій, які ґрунтуються на ретельному дослідженні й оцінці потреб ромської громади та підкріплені відповідними матеріальними й організаційними ресурсами.

Стратегічна програма ЄС щодо рівності ромів, заклики до включення та участі Держав-членів посилити свої дії, щоб адекватно подолати постійну дискримінацію. До них відносяться протидія та запобігання антициганізму, ненависті злочинність і торгівля ромами – зокрема жінок і дітей. Держави-члени повинні покращити інтеграцію ромів в таких сферах як освіта, працевлаштування, охорона здоров'я та житло.

Правовий статус ромів спираються на встановлені законодавство та політику ЄС каркас, включаючи:

- загальні принципи недискримінації і рівність, викладені в договорах (Статті 2 і 3 (3) Договору про Європейський Союз);
- Статті 8, 10, 19 і 67 (3) Договору про функціонування Європейського Союзу;
- Статті 20 і 21 Хартії ЄС про основні права (Хартія);
- Директива про расову рівність вказує на розширене визначення рівності, яке гарантує, що уряди сприяють політиці, яка веде до рівності результатів. Таким чином, уряди мають юридичний обов'язок вживати позитивних заходів – просто «забезпечення відсутності дискримінації недостатньо» Якщо уряд не вживає заходів для усунення нерівності, щоб забезпечити однакове ставлення до різних груп, він порушує законодавство Європейського суду з прав людини.

— рамкове рішення Ради щодо расизму та ксенофобії [2], яке доповнюється Директивою про права жертв [3], Планом дій ЄС проти расизму на 2020–2025 рр [4]. і Стратегією ЄС щодо прав жертв (2020–2025) [5].

Проте, попри значну кількість нормативно-правових гарантій проблеми правореалізації є суттєвими як на рівні європейських країн, так і України. Тому проблема має вирішуватися комплексно і включати в тому числі політичні, економічні та соціальні гарантії.

---

1. Лукіяничук В. Боротьба проти дискримінації ромів у Великій Британії (1945-1994 рр.) Емінак. 2017. № 2(2). С. 44-49.

2. Council of the European Union (2008), Council Framework Decision 2008/913/ JHA of 28 November 2008 on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law, OJ 2008 L 328.

3. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, OJ 2012 L 315.

4. European Commission (2020), A Union of equality: EU anti-racism action plan 2020-2025, COM(2020) 565 final, Brussels, 18 September 2020.

5. European Commission (2020), EU Strategy on victims' rights (2020-2025), COM(2020) 258 final, Brussels, 24 June 2020.